

Capitalismul și dușmanii săi

Ludwig von Mises dă rădăcină încă de la începutul cărții imaginea concepută despre capitalism, potrivit căreia într-o astfel de societate ar exista un rege al petrolului, oțelului, zahărului în general al unui subdomeniu economic. El subliniază că un astfel de patron într-o societate capitalistă este sclavul clientului și nu invers, regatul său se va menține atâta timp cât va fi în măsură să furnizeze clientului bunurile și serviciile necesare lui. În momentul în care el nu mai este capabil să mulțumească clientul, el va fi detronat din poziția sa. Autorul pune în evidență trăsăturile benefice ale capitalismului compară efectele sale cu celelalte tendințe opuse. Pentru a descrie tendințele opuse capitalismului începe cu perioada timpurie a lui, sau mai bine zis cu nașterea acestuia în Anglia secolului XVII. Atunci, poziția socială era stabilită de la naștere, indiferent de calitățile posedate de fiecare individ, această poziție socială era transmisă copiilor fără posibilitatea de a fi schimbată. Fiecare avea privilegii și îndatoriri, clasa aristocrată având numai privilegii, iar clasa de jos numai obligații. În capitalism însă, statutul și-l stabilește fiecare individ în funcție de meritele personale.

Odată cu pătrunderea industrializării, aristocrația s-a simțit amenințată de faptul că forța de muncă, reprezentată de țărani, migra spre orașe unde li se ofereau condiții și salarii mai mari. Astfel nobilii se vedeau nevoiți să le plătească celor rămași, salarii la fel de mari ca și cele din așezările urbane nou constituite. Datorită salariilor mai mari, foștii țărani capătă o poziție socială mai importantă. Vechile reguli care se aplicau înainte structurilor sociale nu mai erau valabile.

Astfel că apare ideea cum că migrația forței de muncă din mediul rural în mediul urban este un rău, și că acest rău trebuie oprit în orice chip, indiferent dacă starea țaranului ajuns la oraș începea să se amelioreze. Tot în acea perioadă, apare imaginea capitalismului ca o plagă socială, imaginea Angliei în literatura aceluia secol fiind aceea a copiilor exploatați și subnutriți, a muncitorului fără casă, în contrast cu mediul rural prezentat bucolic și a muncitorilor câmpenești în slujba aristocrației protectoare. Această imagine este mai mult reclama negativă a situației de atunci, făcută de către aristocrație. Însă acest atac la adresa capitalismului nu este fondat, deoarece rapoartele comisiilor

desemnate atunci de guvernul britanic descriu situația exact invers: cei din mediul rural aveau condiții mai proaste decât băștinașii din India aceluși secol, iar cei din mediul urban își permiteau un nivel de trai echivalent cu cel al micilor nobili.

În prezent, într-o societate capitalistă nu există o diferențiere între posibilități, ci între capacități, astfel diferența dintre omul de mijloc și cel bogat e mai mult diferența dintre un Ford și un Cadillac, însă amandouă aceste mașini îndeplinesc aceeași funcție, pe când în epoca precapitalistă omul din clasa de sus avea tot, iar cel din clasa de jos nu-și putea permite nici măcar o pereche de încălțăminte.

Autorul combate socialismul de tip marxist, care promovează imaginea negativă a capitalismului, potrivit căreia muncitorul primea ca retribuție a muncii prestate un salariu din care-și permitea minimul de subzistență (legea de fier a salariilor). Această teorie este incorectă, deoarece atât Marx, cât și socialiștii în general, identifică oamenii cu o cultură de microbi, ignorând celelalte tendințe ale acestuia, în afara susținerii sale materiale. Mises mai adaugă faptul că într-o societate capitalistă, individul în afara susținerii sale materiale caută să se implice în activități care îi vor aduce profit, astfel prin capitalul investit se crește nivelul de trai. Prosperitatea unei țări este direct proporțională cu volumul de capital investit pe individ.

Un alt aspect al societății este libertatea. Autorul compară formele de manifestare ale acesteia într-o societate de tip capitalist și socialist. Libertatea individuală este inexistentă acolo unde nu există libertate economică, deoarece dacă statul ar deține toată puterea economică, atunci el ar deține și suportul material care stă la baza libertății individului. Astfel prin economia dirijată se pot elimina formele de manifestare care au o concepție diferită de cea a statului. În cadrul acestui stat omul nu este liber să-și aleagă profesia, ci este dirijat astfel încât alegerea lui să corespundă planului stabilit de guvern. Într-o societate de tip capitalist, individul are dreptul să-și stabilească profesia singur, singurul rege e cumpărătorul, iar prețul e stabilit liber, față de societatea socialistă unde prețul și acțiunea în cadrul pieței sunt fixate de guvern.

Se critică societatea de tip capitalist și anume tendința guvernului de a controla totul. Însă datoria guvernului nu este aceea de a stabili frumosul din artă sau utilitatea lecturilor, stabilind anumite standarde (astfel în Germania lui Hitler erau considerate ca cea mai înaltă formă de artă frescele cu soldați, iar pe timpul comuniștilor muncitorii cu

mâinile groase care clădeau comunismul, restul formelor fiind izolate, artiștii fiind 'reeducați').

Guvernul e un guvern mai bun cu cât se implică mai puțin pe piață. Rolul guvernului trebuie să fie mai mult de supraveghere a pieței și nu de influențare a mecanismelor acesteia, de a proteja buna funcționare a economiei împotriva fraudei și violenței ivite din interiorul său din exteriorul ei. În socialism, și în comunism în special, statul controlează totul, individul trebuind pur și simplu să se supună.

Societatea socialistă nu include necunoscutul, nedeterminatul, ideile inovatoare nu-și au locul acolo unde totul se datorează planificării, unde fiecare acțiune trebuie să fie prevăzută de guvern în marele său plan de conducere. Neexistând nedeterminatul, într-o astfel de societate nu va exista nici riscul, deci nici evoluția pe care o implică un astfel de risc. În mare parte această involuție a sistemului se datorează și incapacității grupului conducător de a înțelege anumite idei. Astfel în orice problemă, indiferent de domeniul pe care-l vizează, nu va exista decăt o singură instanță care-i va determina sau nu utilitatea. Posibilitatea înțelegerii unei idei e cu atât mai mică cu cât soarta celor cărora le este prezentată nu are nici o legătura cu materializarea ei. În societatea capitalistă, riscul își are o mare contribuție, deoarece există răsplata care însoțește acest risc. Singura instanță care poate determina utilitatea ideii este însăși materializarea ideii în realitate, de aici decurgând mulțimea de inovații tehnice prezente în mediul capitalist, cât și evoluția pe care o are o societate care adoptă un astfel de model.

Câștigul banilor e principalul motor al inovațiilor, încercărilor de a aduce satisfacție consumatorului, o motivație mult mai puternică decât altruismul și renunțarea la un salariu mai avantajos, doar pentru a avea o retribuție egală cu cea a unei femei de serviciu.

O altă hiba a societății comunist-socialiste este că fără existența pieței libere nu se poate stabili prețul resurselor și a materiilor prime. Dar calculul economic este imposibil fără determinarea acestor prețuri. Comunismul însă iese din această dilemă prin preluarea prețurilor de pe piața capitalistă.

Într-o societate capitalistă principalul pericol este inflația. Însă autorul arată ca această inflație se datorează tocmai intervenției statului în mecanismele pieței. E acuzat inervenționismul ca principala cauză a ei. Astfel de la intervenția statului într-un sector

economic, sau mai bine spus a stabilirii de către stat a unui preț maximal, acest control se propagă și se amplifică în toate celelalte sectoare și piețe, datorită dependențelor dintre ele, până la stadiul în care guvernul ajunge să controleze prețul tuturor produselor. Autorul reamintește exemplul Germaniei înainte de al doilea război mondial: statul stabilise un preț maximal la lapte, producătorii de lapte atrași de acest preț își cresc producția, această producție necesită materii prime, ca de exemplu furajele, datorită cererii mari, apare penuria de furaje, statul este nevoit astfel să stabilească un preț maximal la furaje, producătorii de furaje sunt atrași și tot așa se ajunge ca statul să controleze prețurile tuturor produselor. Astfel se ajunge ca, încercând să se rezolve o problemă să se genereze o problemă mai gravă decât prima. Odată cu acest control, prețurile fixate sunt mai mari decât valoarea lor reală, salariile nu cresc, se naște inflația, și odată cu ea raționalizarea produselor, favoritismul, corupția, etc.

Un principal element care determină apariția intervenționismului este existența grupurilor de presiune care-și urmăresc interesele lor și ale părții de populație pe care o reprezintă în detrimentul întregii populații, astfel încât statul plătește din banii tuturor contribuabililor pentru a aduce profit și a menține interesele numai unei anumite părți, fără ca ceilalți să beneficieze de pe urma acestei intervenții.

Tot datorită unei intervenții a statului în mecanismele pieței se produce un dezechilibru: protecționismul. Astfel acesta este principala cauză a nașterii cartelurilor, monopolurilor, care pot fixa un preț în care să corespundă intereselor lor și nu intereselor consumatorilor.

Protecționismul și intervenționismul deriva din concepția că statul nu poate greși, deciziile lui sunt infailibile, această concepție reprezentând o relicvă a vremurilor istorice când monarhul era unsul lui Dumnezeu pe pământ, iar deciziile lui aveau într-o formă mai probată sau nu rădăcini divine.

O altă calitate a societății capitaliste este promovarea investițiilor. Astfel diferența dintre salariul unui muncitor din occident și unul din țările mai slab dezvoltate nu își găsește explicația în faptul că muncitorul este mai bun ci în faptul că este mai productiv prin mijloacele tehnice care-i sunt puse la dispoziție prin investițiile de capital făcute. Greșeala făcută de țările cu sistem economic socialist a fost că au considerat investițiile străine o formă de exploatare a resurselor proprii și prin urmare au confiscat

capitalul, neexistând nici o protecție legală pentru investițiile de capital. Nefiind capabili să-și asigure capitalul necesar pentru investiții și alungând capitalul străin pasul spre colaps era foarte mic.

Protecționismul taxelor vamale se opune introducerii de capital extern, împiedicând astfel industrializarea rapidă a țării în cazul lipsei capitalului autohton. Și chiar dacă muncitorii din aceste țări vor face greve pentru ca nivelul salariilor lor să se ridice la același nivel cu cel al confrăților din țările industrializate, aceste greve nu vor duce decât la un șomaj prelungit, deoarece nu vor exista baze reale ale măririi salariului.

În statul socialist-comunist formarea capitalului autohton, atragerea capitalului extern sau mai bine zis orice formă de capital privat care nu e supusa planificării este confiscată fără a-i da posibilitatea investirii în scopul inițial.

Ludwig von Mises propune în această carte un model de capitalism în care să nu existe lipsa posibilității, singurul responsabil în cazul existenței defavorizării nefiind statul, vina purtând-o lipsa intenției individului de a se afirma.